

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו שבת פרשת פנחס תשע"ז לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תתקפ"ט

בסעודה שלישית

בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

מסמיך ומוריש כחו לתלמידיו אחריו, ומה נשתנה אצל משה שאמר יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה. אך מבואר בחתם סופר (בפרשתנו קמג.) דמשה רבינו לא היה לו אותו כח שיש ביד הנביאים וחכמי הדורות, שאם נסתפק להם דבר, הם מוציאים בשכלם וברוח ה' אשר בקרבם, שאם לא כן, כשבאו בנות צלפחד או אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח, היה מוציא הדין על פי שכלו מרמזי תורה או מ"ג מדות וכדומה. אך משה רבינו ע"ה לא היה לו אותו הכח, כיון שהיה יכול לשאול פי הקב"ה בכל זמן ועידן, הווי ליה כמורה הלכה בפני רבו, על כן אמר בקרבן פסח (במדבר ט-ח) עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם, ובבנות צלפחד ויקרב משה את משפטן לפני ה' (שם כו-ה). על כן בשלמא כשמת יהושע או כל אחד ממנהיגי דור, מוריש כחו לתלמידו אחריו, ואין צריך לומר יפקוד איש על העדה, אך משה רבינו ע"ה חשש שימות, ואין השכינה תדירה אצל יהושע כמו אצלו ואינו יכול לשאול, ולהמציא מנפשו הדינים והתקנות, זה אין בכח משה להורישו, כיון שהוא עצמו לא היה לו אותו הכח, על כן התפלל יפקוד אלקי הרוחות איש

ולפני אלעזר הכהן יעמוד, ושאל לו במשפט האורים, על פיו יצאו ועל פיו יבואו וגו', ויסמוך את ידיו עליו ויצוהו, כאשר דבר ה' ביד משה (כו-כא). ויש להבין כי משפט אורים ותומים היה נהוג כבר ארבעים שנה, וכמו שנצטוו בעשיית בגדי כהונה, ומה נתחדש כעת שהודיעו שיוכל לשאול במשפט האורים. גם להבין למה צוה דבר זה למשה, היה לו לצוות זאת ליהושע בעצמו אחר שיתמנה. וכנראה שזה בא רש"י לתרץ שכתב, ולפני אלעזר הכהן יעמוד, הרי שאלתך ששאלת, שאין הכבוד הזה נוטל מבית אביך, שאף יהושע יהא צריך לאלעזר (תנחומא יא) ע"כ. גם לא מבורר מה שאמר על פיו יצאו, על מי קאי, וברש"י על פיו של אלעזר. ובאבן עזרא על פיו של האורים ותומים. ובאור החיים הק' על פי ה' ע"ש. גם מה שסיים כאשר דבר ה' 'ביד' משה, דקדק באור החיים הק' שאין משמעות למאמר הזה, כי אין הדיבור נתפס ביד אלא נשמע באוזן, והיה לו לומר כאשר דבר ה' 'אל' משה.

ונראה דהנה לא מצינו מימות יהושע ואילך שישאלו מאת ה' שיפקוד איש על העדה, אלא כל רב

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

ברגשי גיל ושמחה ומתוך שבח והודי' להשי"ת, הננו מוגישים מעומקא דליבא, ברכת מזל טבא וגדיא יאה, קדם עטרת ראשנו

~ כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ~

לרגל השמחה הכפולה השרויה במעון קדשו בהולדת הנכדים למזל טוב

בת לחתנו הרה"ג רבי יואל הברשטאם שליט"א

ובן לנכדו הרה"ג רבי יואל יוסף עזריאל טייטלבוים שליט"א, חתן הרה"ג רבי אהרן ישעי' ראזנער שליט"א

יהא רעווא שיזכה לשובע שמחות ורב תענוג ונחת דקדושה מכל יו"ח מתוך בריות גופא ונהורא מעליא עד ביאת גוא"צ בב"א.

על העדה ע"כ. והכפיל דבריו בפירושו על מסכת אבות (ח"ס ויקרא קב). דלכן נאמר משה 'קבל' תורה מסיני (אבות א-א), ולא אמר הקב"ה 'מסר' תורה למשה, כמו דתנן 'ומסרה' ליהושע. כי התורה נמסרה לחכמי ישראל, דהיינו דכל דבר ספק ישפטו בשכלם, ועל דעתם מסרו הכתוב לחכמים, אבל לא מסרה למשה רבינו ע"ה, כי משה היה יכול לשאול את הקב"ה בעצמו כדכתיב עמדו ואשמעה ע"כ.

ועל פי דבריו נמשיך לבאר תשובת ה' אל משה, קח לך את יהושע וגו', וסמכת את ידך עליו וגו', ונתת מהודך עליו וגו'. והיינו שה' השיב לו, שהן אמת שיהושע אין השכינה תדיר אצלו, ולא יוכל לשאול הכל מה', מכל מקום יהיו דברים שגם הוא יוכל לשאול מאת ה', והוא על ידי האורים ותומים, שה' עונה על הדברים שנשאלים בו. אך מידי דאיסור והיתר לא נשאלין בו (רש"י עירובין מה. ד"ה הרי), וזה יצטרך יהושע לדון על פי שכלו מהתורה עצמה, דליכא מידי דלא רמיזי באורייתא. ואם כי בפועל לא נשתמש משה במדה זו לעולם, כי שאל הכל מה', מכל מקום היה זה בכח תבונתו ושכלו, שהרי נמסר לו כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש (ירושלמי פאה ב-ו), וידע כל מה שנרמז בע' פנים לתורה, ושפיר יוכל למסור כח זה ליהושע.

וזהו המשך הכתובים, קח לך את יהושע איש אשר רוח בו, וסמכת את ידך עליו, שתמסור לו כח התורה לדון כל דבר על פי המדות שהתורה נדרשת בהן. ועוד גם זאת שיהיו דברים שיוכל לשאול מאת ה' כמו שאתה היית שואל, אך זה יהיה על דרך אחר, ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים לפני ה' דייקא. אך בדברים שאין נשאלין באורים ותומים, על זה אמר, על פיו יצאו ועל פיו יבואו, היינו על פיו של יהושע, שמשה 'מסרה' ליהושע, שבכל דבר ספק ישפטו בשכלו, וישראל יקבלו מה שיוצא מפיו. וסיים הכתוב שכן עשה משה, אם כי בפועל לא חידש משה דין מעצמו כל ימיו, כי שאל הכל מה', אבל בכח היה גם אצלו מדה זו, ועל כן אמר, ויסמוך את ידיו עליו ויצוהו, כאשר דבר ה' 'ביד' משה, כי הדבר שהוא ברשותו נקרא שהוא בידו (רש"י במדבר כא-כו), וביד משה היה דרשות כל התורה כולה, ובזה הסמיך את יהושע ומסר לו כחו.

רשות לדרוש מעצמו, כיון שהיה יכול לשאול פי הגבורה כל שעה. אך הקשה על זה, מהא דמצינו (שבת פז.) שלשה דברים עשה משה מדעתו והסכים הקב"ה עמו. הוסיף יום אחד מדעתו, מאי דריש, היום ומחר (שמות יט-י), היום כמחר, מה למחר לילו עמו, אף היום לילו עמו וכו'. פירש מן האשה, מאי דריש, נשא קל וחומר בעצמו, אמר ומה ישראל שלא דברה שכינה עמהם אלא שעה אחת וקבע להן זמן, אמרה תורה (שם יט-טו) והיו נכונים וגו' אל תגשו, אני שכל שעה ושעה שכינה מדברת עמי, ואינו קובע לי זמן, על אחת כמה וכמה וכו'. שיבר את הלוחות, מאי דריש, אמר ומה פסח שהוא אחד מתרי"ג מצות אמרה תורה וכל בן נכר לא יאכל בו (שם יב-ג), התורה כולה כאן וישראל מומרים, על אחת כמה וכמה ע"ש. הרי דדרש דרש משה מעצמו בלי לשאול פי ה'.

וכתב דמה שהוסיף יום אחד, אינו אלא פירוש הכתוב היום כמחר. ומה שפירש מן האשה, לא עשה מעשה עד שאמר לו ה' ואתה פה עמוד עמדי (דברים ה-כח), אלא שמתחלה עלה במחשבתו כן וכו'. ומה ששיבר הלוחות, היה אז מנודה לשמים, כפירוש רש"י (שמות לב-ו) גבי לך רד, ולא היה יכול לשאול פי ה', ואז היה לו רשות לדרשו קל וחומר מפסח ככל חכמי ישראל ע"כ. ואם כן היה פעם אחת שניתן גם למשה רשות לדרוש בעצמו ככל חכמי ישראל, ושפיר היה בידו של משה כח זה להורישו ליהושע. והנה בשבירת הלוחות נאמר, ויחר אף משה וישלך 'מידי' את הלוחות, וישבר אותם תחת ההר (שמות לב-ט). ועל כן שפיר אמר הכתוב ויסמוך את ידיו עליו ויצוהו, שמסר כח תורתו ליהושע. והגם שמעולם לא השתמש משה בכח זה, ואיך יוכל להורישו, על זה סיים כאשר דבר ה' 'ביד' משה, שהרי בשעה ששיבר הלוחות בידו היה לו כח התורה לדרשה, והרי הסכים הקב"ה אז על ידו, ולכן שפיר היה יכול לסמוך את יהושע. [ויש להעיר ממה שכתב רש"י (ויקרא א-א) שכל ל"ח שנה שהיו ישראל במדבר כמנודים, מן המרגלים ואילך, לא נתייחד הדיבור עם משה ע"ש. וצריכין לומר דמכל מקום משה לא היה מנודה, והיה בידו לשאול מאת ה'].

*

והנה בימים הללו אנו מתאבלים על חורבן בית ה', אשר אין לנו כהן בעבודתו ולוי בדוכנו, ואנו מתפללים (בתפלת מוסף) שתעלנו בשמחה לארצנו, ותטענו בגבולנו,

*

ויש להוסיף עוד, דהנה בדרשות חתם סופר (לשבת שובה כב:) כתב גם כן חידוש זה, דמשה רבינו לא היה לו

ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו, תמידים 'כסדרם' ומוספים 'כהלכתם'. ויש להבין שינוי הלשון, למה לא אמר תמידים ומוספים 'כסדרם וכהלכתם'.

ונראה דהנה בפרשה זו נאמרה מצות הקרבת קרבן תמיד, צו את בני ישראל ואמרת אליהם, את קרבני לחמי לאשי ריח ניחוחי תשמרו להקריב לי במועדו, ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו לה, כבשים בני שנה תמימים שנים ליום עולה תמיד (כח-ב). ולכאורה פסוק הראשון נראה כמיותר לגמרי. ומה גם שאמר 'צו', שפירושו לשון זירוז מיד ולדורות (רש"י ויקרא ו-ב) ע"ש.

ונראה דהנה בתורת משה (פ' תרומה קלט:) כתב לרמוז, כי 'אשי', היינו מספר אלף ועוד מספר ש"י, וזהו מספר כל השנים שהקריבו ישראל קרבנות, מ' שנה במדבר, ועוד תת"ן שנים מעת שנכנסו לארץ ישראל עד חורבן בית ראשון (ערכין יב: ורש"י שם), ועוד ת"כ שנים בבית שני, סך הכל עולה אלף ש"י. ומכאן ואילך 'תשמרו', תמתינו ותחכו להקריב לי במועדו ע"ש. והנה הנגינה על לאשי היא רביעי, ונראה כי שית אלפי שנין הוה עלמא (ראש השנה לא.), ורובע ימי עולם הם אלף ת"ק שנה, ובערך מספר זה הקריבו קרבנות בבית ה'. ומעת שחרבה בית מקדשינו, אין לנו עוד קרבנות לכפר עלינו, וכדאיתא במדרש (במדב"ר כא-כא) מעולם לא היה אדם בירושלים ובידו עון, כיצד תמיד של שחר מכפר על עבירות שבלילה, ושל בין הערבים מכפר על עבירות שנעשו ביום ע"כ.

אמנם איתא בגמרא (מנחות קי.) לעולם זאת על ישראל (דברי הימים ב ב-ג), אמר רב גידל אמר רב זה מזבח בנוי, ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן ע"כ. ואיתא בתוספות שם דהיינו דאמרינן (בתפלת י"ח) בעבודה, ואשי ישראל ותפלתם מהרה באהבה תקבל ברצון ע"ש. אך בספר עשרה מאמרות להרמ"ע מפאנו (מאמר אם כל חי ח"ג סימן כג) כתב עוד יותר, כי אליהו הוא פנחס, ואמרו עליו שהוא מקריב בכל יום תמידין בבית המקדש גם בזמן הזה, אף על פי שהוא שמש, שהרי בקדושתו עומד, דקיימא לן (עדיות ח-ו) מקריבין אף על פי שאין בית. ואמרו כי מעורות הקדשים, דכתיב בהו (ויקרא ז-ח) לו יהיה, הוא עושה מגילות מגילות, וכותב זכיותיהם של כל אחד מישראל ע"כ. ואם כן יש הקרבת תמידין גם היום במקום המקדש. ונראה דלכן נקרא עולת 'תמיד' (כח-ו), שמקריבין אותו תמיד גם אחר החורבן.

ועל כן שפיר אמר בתחלת הפרשה 'צו' את בני ישראל, לשון זירוז מיד ולדורות, כי מצוה זו יתמשך תמיד לדורות עולם גם אחר שיחרב הבית. ואת קרבני לחמי לאשי תשמרו להקריב לי 'במועדו', כי אליהו הנביא הכהן יקריב אותם תמיד, ולא רק בשמים יקריבוהו, אלא 'במועדו', היינו מקום בית ה' שנקרא מועד, וכמו שנאמר (תהלים עד-ח) שרפו כל מועדי א-ל בארץ.

אך עדיין יש חילוק, דבזמן המקדש היה מסודר סדר העבודה עד שהגיעו לדם התמיד, וכמבואר בברייתא דאביי הוה מסדר סדר המערכה אליבא דאבא שאול (יומא לג.), שמתחלה סידרו עצי המערכה על גבי המזבח, ושוב בא דישון מזבח הפנימי, ושוב הטבת חמש נרות דמנורה, ורק אחר זה בא הקרבת התמיד, ושוב היה עוד סדר עבודות עד הקרבת האברים. ואם כן היה עבודת התמיד, העבודה הרביעית בבית ה'. וזה נרמז בהנגינה רביע על 'לאשי', כי אלף ש"י שנים שבית המקדש היה קיים הקריבו את התמיד בעבודה הרביעית בכל יום. אבל כעת אחר חורבנו יש לנו גם כן הקרבת התמיד על ידי אליהו, אבל הוא רק הקרבת התמיד גרידא, ואין לנו עבודת מזבח הפנימי והמנורה שקדמה לה. - ואם כן שאר הקרבנות חסר לנו לגמרי, אבל קרבנות תמיד יש לנו גם עתה, אלא שחסר לנו סדר הקרבנות, כי שאר העבודות חסר לנו. ועל כן שפיר אומרים שלעתיד נעשה תמידים 'כסדרם' ומוספים 'כהלכתם'.

*

והנה בתוספות (מנחות שם) כתבו, דיש מי שאומר שמיכאל מקריב כבשים של אש ע"ש. ובדרשות חתם סופר (לד' אב שיז.) כתב כן לגבי אליהו, שמעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי (שמור"ר ב-ב), ואליהו עומד שם ומקריב תישיים של אש בכל יום ע"ש. ולפי זה נרמז זאת בהכתוב, את קרבני לחמי 'לאשי', שיקריבו כבשים אלף שלש מאות ועשר שנה, ומשם ואילך יהיה לחמי 'לאשי', מכבשים של אש, ובזה תשמרו להקריב לי תמיד במועדו.

והנה קרבן תמיד צריך להיות משל ציבור, וכתב בעשרה מאמרות (שם) דאפשר שנגנוזו לאליהו קופות מתרומות הלשכה, כדי שיהיו באים משל ציבור ע"כ [ויש להעיר כי אותו ציבור כבר מת, ואינו מהציבור של עתה]. ובחידושים ואגדות חתם סופר (אצ.) כתב, ולפע"ד פשוט

הקרבת התמיד, על כן היו הכהנים עומדים באשמורת מגודל תשוקתם, וזירו עצמם לבוא לתרומת הדשן, ועשו הפייס בזירו של ריצה, שהקודם את חבירו זכה.

ובשפת אמת (שם) הוסיף, כי בהיות שתפלות נגד תמידין תקנום (ברכות כו.), אם כן כעת גם התפלה מצותה תשמרו להקריב לי במועדו, להיות עומד ומצפה מגודל התשוקה, שיוכל כבר להתפלל, להכין עצמו כראוי להיות עומד ומוכן בבוא זמן התפלה. ולחשוק להגיע לדרגה שתהא תפלתו תפלה, איזהו עבודה שבלב זו תפלה, ודוגמת מה שאמרו בחסידים הראשונים, שהיו שוהין שעה אחת קודם התפלה, כדי שיוכלו לכון את לבם כראוי (ברכות ל.).

*

והכתוב אומר, אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני (תהלים קלז-ה), כי הנה אנו עומדים ומצפים להגאולה, ואף על פי שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום. ולא יתייאש לחשוב כי עזב ה' את עמו, ולא יוסיף לרצות עוד, דהא התורה שקבלנו נצחי בכל הדורות, והכתוב אומר (דברים יא-טו) השמרו לכם פן יפתה לבבכם וגו', ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה אשר ה' אלקיכם נותן לכם, ושמתם את דברי אלה על לבבכם וגו'. ופירש רש"י אף לאחר שתגלו היו מצוינים במצות, הניחו תפלין, ועשו מזוזות, כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו, וכן הוא אומר (ירמיה לא-ב) הציבו לכם ציונים ע"כ. והיינו כי עיקר קיום המצות שורשה בארץ ישראל, ובגלות יש לנו לקיימם שלא נהיה אצלנו חדשים כאשר יגאל אותנו. ומעתה אם מאס מאסתנו ולא חפץ עוד בגאולתנו, אם כן למה נתחייבנו עדיין בהמצות, שהם רק ההכנה לקיום מצותיה בגאולתנו, ועל כרחך כי לא עזב ה' את עמו, ובבוא זמנה יקבץ הנדחים לציון עיר קדשנו. והנה התורה הקדושה ניתנה בימינו של ה', וכמו שנאמר (דברים לג-ב) מימינו אש דת למו, וברש"י שנתן להם הלוחות כתב ידי ימינו ע"ש. ו'אם אשכחך ירושלים' שאין עוד תקוה לגאולה, אם כן 'תשכח ימיני', התורה שהיא מימינו, ואין צורך לקיים מצותיה. ועל כרחך שעוד ישוב ירחמנו ויגאלנו גאולת עולם במהרה דידן ברוב רחמיו.

מאד, שלוקח מצינורות השפע שיורד לפרנסת כל אחד מישראל, ומפריש לעצמו שיעור מחצית השקל, וממנה מקריב ע"כ. אמנם בהגדה של פסח דברי חיים כתוב באופן אחר, דכיון דקיימא לן (ערכין יג.) אין פוחתין מששה טלאים המבוקרין במקדש, היכן הלכו הששה טלאים כשנחרב בית המקדש, אלא לקחו אותם למדבר, ואליהו קונה נקבות ביומא דשוקא, והם פרים ורבים, ומזה אליהו מקריב בכל יום שני קרבנות אחד בבוקר ואחד בערב ע"כ. והנה הששה טלאים הללו היו בלשכת הטלאים, כי היו צריכין ביקור ארבעה ימים קודם השחיטה (שם). ועל כן בא רמז הנגינה רביעי' על לאשי, כי אחר שנחרב המקדש, אחר שנות אש"י ימשיכו להקריב מהששה הטלאים המבוקרים ארבעה ימים, שהם יהיו פרים ורבים, וממנה יקריב אליהו.

*

והנה בשפת אמת (תרמ"ז) כתב לפרש, 'תשמרו' להקריב לי במועדו (מלשון ואביו שמר את הדבר, מצפה וממתין), שכל היום יהא עומד ומצפה מרוב התשוקה לבוא זמן התמיד. וסיים וזהו ההכנה שייך גם בגלות, לצפות לבנין המקדש והקרבנות, והוא בכלל תשמרו להקריב ע"כ. ואם כן משעה שהקריבו במקדש הקרבן תמיד האחרונה קודם חורבנו, מאז אנו מקיימים מצות תשמרו להקריב לי במועדו, שאנו עומדים ומצפים שיבנה ה' את ביתו, שנוכל להקריבו. ועל כן נאמר בה 'צו' את בני ישראל, לשון זירוז מיד ולדורות, שגם כאשר יחרב המקדש, ולא נוכל להקריב תמידין כסדרן, אף על פי כן נשאר הציווי של 'תשמרו' להקריב לי במועדו, להיות מלא תשוקה וחפץ, שיגיע כבר הזמן שנוכל להקריבו.

ונראה דמטעם זה מצינו בעבודה הראשונה במקדש, תרומת הדשן, דאיתא במשנה (יומא כב.) בראשונה כל מי שרוצה לתרום את המזבח תורם, ובזמן שהם מרובין, רצין ועולין בכבש, כל הקודם את חבירו בארבע אמות זכה ע"ש. ולכאורה למה היה הפייס בזה על ידי ריצה, שמי שרץ בזריות יותר זכה בו. אך כיון שיש מצוה של זירוז בתמיד, כי אין צו אלא זירו. וכפי מה שיוקדם תרומת הדשן יוקדם

הגליון הזה נתעב על ידי

מוה"ר ר' ישראל אשר בלומענפעלד הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב

מוה"ר ר' פנחס ב"ר חיים ארי' הכהן רובין הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למול טוב